

»Varčne ljudi imajo pogosto za škrte in prikrajšane. Nič od tega ni res.

S finančno preudarnostjo prikrajšamo zgolj tiste, ki služijo na naš račun. Od denarja, ki nam nenadzorovano polzi med prsti, tako ali tako nimamo posebnega užitka. S preudarnostjo pa si lahko brez težav zagotovimo, kar potrebujemo, ali si privoščimo, kar si zares želimo. Brez dvoma bomo srečnejši,« je prepričan Mitja Vezovišek.

Je tudi vaša denarnica kar naprej prazna?

Neodvisna finančna svetovalca Ana in Mitja Vezovišek svetujeta – Kako z več znanja in odgovornosti do urejenih osebnih financ

Najpomembnejših stvari v življenju se ne da kupiti z denarjem. Toda nekomu, ki ob kupu položnic in nujnih življenjskih stroškov komaj poveže konec s koncem, je staro reklo, da denar ne prinaša sreče, slaba tolažba.

Resnici na ljubo tudi med ljudmi, ki imajo spodobne, celo nadpovprečne dohodke, prav veliko finančno umirjenih in brezskrbnih ljudi ne bomo našli. Presenečeni bi bili, koliko je takšnih, ki v dneh pred plačo nimajo niti za kavo. Kot ugotavljata zakonca Vezovišek, v glavnem

zato, ker smo Slovenci večinoma finančno nepismeni.

Pripovedi v smislu »saj ne zaslužiš slabo, a sva ob koncu meseca vseeno povsem suha«, so še najbolj nedolžne. Finančno »poučne« so običajno precej bolj tragične življenjske zgodbe. Nekaj napačnih odločitev, povezanih še s kakšnim

nepredvidljivim ali tragičnim dogodkom, lahko človeka dobesedno pokoplje. S tokratno temo smo želeli nakazati nekaj usmeritev, s katerimi lahko nad svojimi financami prevzamemo nadzor. Na ta način bomo imeli več nadzora tudi nad življenjem.

SAŠKA T. OCVIRK
Foto: SHERPA, splet

Tri zlata pravila

- 1.** Porabi manj, kot zaslužiš, in dohodke razdeli po pravilu 80/10/10. 80 odstotkov lahko porabiš, 10 gre za dolgoročne in 10 za kratkoročne cilje.
- 2.** Zaščiti se pred tveganji in si zagotovi potrebna kritja.
- 3.** Razmišljaj vnaprej. Če hočeš prehiteti prihodnost, jo moraš načrtovati.

Osebne finance in življenje je treba načrtovati

Pri ravnanju z denarjem nas večino vodijo družinski zgledi, osebni vzgibi in družbeni pritiski. Pametnega upravljanja z osebnimi financami nas ravno učili niso nikjer. S posebnimi ekonomskimi znanji in z dobrim poznavanjem finančne ter zavarovalniške industrije se lahko pohvali komaj kdo. A vseeno finančnih nasvetov v Sloveniji nismo navajeni plačevati.

Po drugi strani nam je povsem jasno, da vodovodarjeva storitev stane, da skoraj nobena odvetnikova beseda ni zastoj, da vsi delamo za denar. Kot smo v uvodu ugotavljali z Mitjem Vezoviškom iz podjetja Vezovišek in partnerji, posledično v Sloveniji neodvisnih finančnih svetovalcev skoraj ni.

Smo Slovenci res tako finančno nepismeni?
Vsak bi tu in tam potreboval finančni nasvet, a se večina tega ne zaveda. Pod okriljem našega podjetja smo zasnovali zavod za finančno opismenjevanje. Eden prvih in zelo odmevnih projektov je na primer Mladi in denar. V okviru tega smo izobrazili dvesto učiteljev, ki poučujejo naše otroke. Vse z namenom, da se v prihodnosti ne bi več ponavljale žalostne zgodbe, zaradi katerih ljudje danes iščejo pomoč pri nas. Vzrok zanje niso samo finančna »svetovanja«, ki jih razni zastopniki prodajajo od vrat do vrat. Tudi nasvet v banki bo v prvi vrsti dober za banko, šele potem za stranko. Če bi imeli ljudje osnovna znanja, ki se jih otroci lahko zdaj naučijo že v šoli, bi bilo takšnih slabih izkušenj bistveno manj. To bi pomenilo, da bi imeli Slovenci bistveno več prihrankov, več denarja pametno naloženega in blaginja celotne družbe bi se povečala.

Pogosto poudarjate, da je načrtovanje osebnih financ in življenja skoraj eno in isto.

Kolegica je nekoč dejala, da smo ljudje brez osebnega finančnega načrta kot jadrnica na morju. Plovemo, kamor piha veter. Če ne vemo, kakšen je naš cilj in kje smo, tudi ne moremo vedeti, kakšno pot izbrati in kako jo najhitreje ter s čim manj stroški premagati.

»Finance so kar zapletena zadeva in v resnici je zelo malo ljudi, ki so si finančni načrt sposobni izdelati sami.

Večina pri tem potrebuje strokovno pomoč, ki pa jo je na trgu relativno malo. Na predavanjih vedno poudarjam, da ljudje potrebujejo neodvisnega in k etiki zavezanega osebnega finančnega svetovalca. In dodajam – veliko sreče pri njegovem iskanju.«

Predstavljajte si, da v neznanem mestu na drugi celini brez navigacije in zemljevida iščete naslov. Slovenci še tabel ob poti ne beremo. V glavnem se oziramo na nasvete domačinov, ki običajno dlje od svoje ulice tudi ne vidijo.

Kaj je pri urejanju osebnih financ prvi korak?

Temeljit razmislek o naši prihodnosti. Skoraj tako kot da smo na razgovoru za službo, si moramo iskreno odgovoriti na vprašanje, kaj želimo v življenju doseči, kje se vidimo čez

pet, deset, trideset let. Pri tem je dobro, da se ozremo na položaj svojih staršev, starih staršev, kako oni živijo, kaj se jim je v tem času vse zgodilo. Drugače si v mladosti težko predstavljamo, kaj bo prinesla starost. Pri 25 letih nas zanimata zabava in dober avto, deset let kasneje se ukvarjamo z družino in reševanjem stanovanjskega problema. Ko prekoračimo 50. leto, pa morda prvič pomislimo, da bo prišla tudi upokojitev. A takrat je že prepozno.

Druga pomembna stvar na začetku je, da

za vsak svoj evro ugotovimo, kam gre. Je treba pri evidenci res vpisati vsako kavo?

Ne le vsako kavo, vsak cent. Nekaterim se zdi to pretirano. V 17 letih, odkar se ukvarjam s tem področjem, sem morda v dveh ali treh letih opustil ta nadzor. In ne glede na to, kako dobro sem v nekem trenutku upravljal svoj denar, sem že v nekaj mesecih izgubil nadzor nad tem, kam odteka. S sodobnimi aplikacijami je to enostavno. Na dan nam ne vzame več kot minuto ali dve, da imamo vse številke pod nadzorom.

Najboljša dota za otroke

Naučimo jih delati in ravnati z denarjem. Že zelo zgodaj morajo otroci vedeti, da denar ne raste v bankomatu in da kredit kot sprejemljiva možnost ne obstaja. Naš zgled je ključnega pomena. Kam gremo, ko potrebujemo denar? Na delo. Že zelo zgo-

daj, seveda letom primerno, dajmo otrokom možnost, da kaj zasluži. Seveda moramo razmejiti dela, ki so njihova samoumevna dolžnost, od tistih, za katera smo jim pripravljeni plačati. Dobra vaja za ravnanje z denarjem je žepnina. Mlajši otroci jo

naj dobivajo tedensko. Dobro je, če morajo iz tega denarja pokriti del svojih stroškov, recimo šolsko malico ali prevoz. Z ostanikom razpolagajo sami. Zanje bo zelo dragocena izkušnja, kaj se zgodi, ko denar nepremišljeno porabiš in ti zmanjka za nekaj, kar si zelo želiš ali potrebuješ. Z dolgotrajnim varčevanjem za kakšno

igračo, ki si jo zelo želiš, jih naučimo tudi potrpežljivosti. Potem ko bodo več mesecev na kup zlagali evre, bodo morda ugotovili, da nov komplet lego kock v bistvu ni tako zelo nujen nakup, kot se jim je sprva zdelo. Nenazadnje si prav zaradi nepotrpežljivosti večino dolgov nakoplujemo tudi odrasli.

»Blagoslov« naložbenih življenjskih zavarovanj

Večinoma gre za eno najslabših finančnih odločitev. Ko gre za zavarovanje, so kritja tako majhna, da so nesmiselna. Ko gre za varčevanje, zaradi velikih stroškov pridelujemo izgubo. Z bistveno manjšimi stroški

in brez omejitev v drobnem tisku lahko v istih vzajemnih skladih varčujemo neposredno. Naložbenega življenjskega zavarovanja načeloma ne potrebuje nihče. Koristijo le tistim, ki jih prodajajo.

Imunost na trgovske »finte«

Trgovski centri in trgovine izkoriščajo vse možne psihološke trike, da porabimo več denarja, kot bi si želeli. Osnovno orožje proti temu je načrtovanje. V trgovino se po večji nakup odpravimo največ enkrat tedensko in se pri tem strogo držimo seznama na listku. Trgovske reklame so sicer zoprne, a če jih že dobimo, izkoristimo nižje cene izdelkov, ki bi jih v vsakem primeru kupili. Če kupimo nek izdelek zgolj zato, ker je za polovico znižan, nismo pol prihranili, ampak ravno toliko vrgli stran.

Kako trdna je naša finančna hiša?

Finance so lahko zelo zapleteno področje, vendar so osnove presenetljivo enostavne. Naslonimo se na osnovno gospodinjsko in zidarsko logiko. Tudi naša finančna hiša ne bo stala brez dobrih temeljev, pa če bomo izbrali še tako lepo barvo fasade.

Tudi če že ob prvi plači sklenemo varčevalno polico za pokojnino, je to fasada. Morda smo ob tem vsak mesec globoko v limitu, niti sanja se nam ne, za kaj točno zapravimo svoj denar, in še nikoli nismo razmišljali o tem, kakšna usoda nas čaka, če ne bomo mogli delati, če bomo zboleli, če bo potres na borzi ali v naši vasi. Šele za vsem tem pride na vrsto varčevanje, pa naj bo za pokojnino ali nov avto.

Življenjski načrt

Nihče nima pogodbe, kaj bo prinesel jutrišnji dan. A če ne bo ravno konec sveta, so ključni dogodki v povprečnem človekovem življenju precej predvidljivi. Poskušajmo ovrednotiti, koliko denarja bomo v posameznem obdobju potrebovali.

Kaj imamo in koliko trošimo

Nastavimo si finančno ogleдалo. Na eno stran lista zapišimo vse svoje premoženje

»Osnovno načelo je, da moramo postati gospodarji svojega denarja.

Vsakemu evru moramo dati nalogo in ga uporabiti v skladu s svojimi resničnimi potrebami. Tako pa se zanašamo, da nam bodo že položnice in naše želje povedale, kam bomo kakšen evro dali. Posojila, kreditne kartice in trgovske kartice s plačilnim zamikom kažejo izključno na to, da živimo čez svoje zmožnosti. To ni naše! Nastavimo si pozitiven limit in imejmo 300 nedotakljivih evrov v plusu,« svetuje Ana Vezovišek.

Se imava dovolj rada za skupne finance?

To je ključno vprašanje, enako tistemu, ali sva sploh za skupaj. Če par nima skupnega proračuna, je malo verjetno, da bo odnos dolgoročno preživel. Glede na neenakost v dohodkih in odhodkih bo eden zagotovo nezadovoljen, v skrajnem položaju pa lahko to privede celo do ločitve. Prav vprašanja denarja so v partnerskih odno-

sih in družinah najpogostejši vir nesoglasij in prepиров. Logistično je skupne finance najlažje urediti, ko ne živimo več od plače do plače. Idealno je, da se vsi družinski dohodki stekajo na varčevalni račun, s tega pa si mesečno nakažemo določeno vsoto glede na predvideno porabo in stroške.

Ena od aplikacij za upravljanje z denarjem je tudi Moj budget. Prilagojen je slovenskim uporabnikom in omogoča učinkovit pregled nad porazdelitvijo sredstev na posamezna področja porabe.

sobnost, v hišo lahko udari strela, lahko resno zbolimo ali umremo v nesreči. Zelo verjetno se nam ne bo zgodilo nič od tega, vendar si moramo nujno zagotoviti kritja za vsak primer. To je denar, ki ga načeloma mečemo stran. Katera kritja potrebujemo, je odvisno od naše starosti, finančnih obveznosti, od tega, ali imamo otroke in podobno. Univerzalnega nasveta ni. Preučimo čim več različnih ponudnikov, kdo ponuja največ za najnižjo ceno, in sklenimo zavarovanje pri izbrani zavarovalnici.

Finančna varnost

Osnovno načelo pravi, da moramo deset odstotkov svojih prihodkov nameniti za svoje dolgoročne cilje (npr. pokojnina) in deset odstotkov za kratkoročne (počitnice, registracija avta ...). Torej za življenje ne smemo potrošiti več kot 80 odstotkov razpoložljivih sredstev. Finančno varnost nam omogoča t. i. zlata rezerva. Vsota vsaj šestih ali še bolje dvanajstih mesečnih dohodkov v dostopni obliki nam omogoča, da v primeru izgube službe ali česa podobnega brez večjih pretresov preživimo eno leto.

»Ko gre za zavarovanja, se je treba vprašati, kdo nam jih sklepa.

Če nas nekdo večkrat obišče na domu in nam posveti veliko časa, je verjetneje, da nam bo svetoval produkt, ki ga najbolj potrebujemo, ali takšnega, ki bo s provizijo pokrnil vsaj njegove stroške? Nisem še naletel na koga, ki bi se od hiše do hiše vozil zato, da bi ljudem pomagal. Vsakdo mora najprej nekaj zaslužiti. Ko gre za zavarovanja, jih naj bo čim manj, a vsa tista, ki jih potrebujemo. Tržniki na terenu takšnih skoraj ne prodajajo,« pravi Mitja Vezovišek.

Varčevanje

Pri varčevalnih produktih je vrag v podrobnostih. Običajno se skriva v visokih stroških upravljanja oziroma v provizijah. Kam torej vložiti denar, da bo ohranil vrednost in se bo po možnosti do naše pokojnine še oplemenitil? »Ne gre za en najboljši produkt. V nogometnem moštvu tudi najboljši igralec na svetu ne more narediti nič, če je ostalih deset zanič. Sestaviti moramo torej takšno moštvo, ki bo zagotavljalo razpršenost, najboljše razmerje med varnostjo in donosom, sledilo našemu finančnemu načrtu ... Ko imamo cilj, so poti do tja lahko različne.«

Naj življenje ostane lepo

Vsi imamo drobne razvade in prav je tako. Ohranimo tiste, ki nam prinašajo največje zadovoljstvo, vendar naj ta strošek ne preseže treh odstotkov proračuna. Kajenje v to kategorijo ne sodi. Z denarjem, ki ga povprečen kadilec v 40 letih spusti v zrak, bi si lahko kupil garsonjero.

»Izračunali smo, da lahko stranka pri slabem kreditu, ko si izposodi 140 tisoč evrov, v 25 letih banki preplača več kot 80 tisoč evrov. To so grozljive številke, ki bi se jim z refinanciranjem posojila dalo izogniti. Večina ljudi se za to žal ne odloči,« pravi Ana Vezovišek.

Kredit kot mlinski kamen okrog vratu

Posojila načeloma pomenijo, da živimo čez svoje zmožnosti. Ko gre za finančno varnost in v naslednji stopnji za finančno neodvisnost, se jih moramo čim prej znebiti. Ena redkih situacij, ko je posojilo lahko upravičeno, je reševanje stanovanjskega problema. A kot opozarja Ana Vezovišek, se je tudi tega treba lotiti zelo previdno.

Pri nas je tudi družbeno pogojeno, da si večina ljudi želi čim prej kupiti lastno nepremično. Zato redki dobro premislijo o ostalih razpoložljivih možnostih. Recimo, da brez bančnega posojila ne bo šlo. Banke nam bodo kredit odobrile

Limit je najdražja oblika financiranja. Obresti krepko presežejo deset odstotkov letno. Vzemimo potrošniški kredit, kjer so obresti vsaj polovico nižje, poplačajmo limit in se mu v prihodnje povsem odpovejmo. Nima smisla varčevati pri kavi, če nam samo obresti limita mesečno odnesejo bistveno več denarja.

glede na našo kreditno sposobnost. Drobni tisk o obrestnih in neobrestnih – teh je vedno več – stroških kredita razumejo le redki, zato si je pri najemu posojila dobro omisliti strokovno pomoč. Izven banke, se razume. Kreditna sposobnost je eno, mi pa moramo resno preučiti, kakšna je naša kreditna zmožnost. Strošek bivanja ne sme preseči 30 odstotkov naših dohodkov. V strošek

bivanja so vključeni tako kredit kot vse položnice, vezane na stanovanje. Izračun pove, da je pri tisoč evrih dohodkov 390 evrov kredita, kolikor nam ga bo odobrila banka, za nas absolutno prevelik strošek. »Zavedati se moramo, kaj takšna obremenitev pomeni – ne bomo si mogli privoščiti počitnic, ne zamenjave avta, kako bo, ko bomo imeli otroke ... Zato ljudem pred najemom kredita svetujem, da najmanj pol leta od svojih dohodkov dajejo na stran toliko denarja, kot bo znašal kredit. Ko vidijo, kaj jih čaka naslednjih 10, 15 ali ponavadi 30 let, si marsikdo premisli.« Odgovor na vprašanje, ali je bolje vzeti avto na kredit ali na lizing, je tako jasen: »Nič od tega! Avto kupimo, ko zanj prihranimo.«

Ko se odločamo za nakup nepremičnine, moramo imeti najmanj dvajset odstotkov lastnih sredstev. V primeru, da vrednost nepremičnine v času odplačila bistveno pade, refinanciranje posojila namreč ne bo mogoče. Banka lahko zahteva celo dodatno zavarovanje. Poleg vsega ostalega moramo imeti ob najemu še nujno varnostno rezervo (to ne sme biti kreditna kartica ali limit) za primer izgube dohodka, bolezn ali česa podobno nepredvidljivega. Vsakomesečni obroki imajo namreč svoj neizprosno tempo, ki ga je včasih težko dohajati.

Stokrat slišano ...

»Bolje, da plačujem kredit, kot da stran mečem denar za najemnino.«

Kot pravi Mitja Vezovišek, je to splošno prepričanje pred leti s svojim sloganom utrjevala tudi ena od bank. Kot kažejo njegovi izračuni, dober kredit ni vedno najboljša najemnina. »To je odvisno od dveh dejavnikov; cene denarja in vrednosti nepremičnine oziroma njenega potenciala v prihodnosti. Danes na primer je cena denarja zelo nizka. Če se modro zadolžimo – večina ljudi se ne – je kredit boljša izbira kot najemnina. Pet ali deset let nazaj je bilo zelo drugače. Seveda če smo razliko med kreditom in najemnino – ta je načeloma nižja od kredita – modro varčevali. A žal ljudje v tem primeru zgoji več potrošijo. V normalnih razmerah sta torej najemnina in varčevanje boljša možnost. Trenutno so razmere na finančnem trgu zelo neobičajne in jih je v tem pogledu smiselno izkoristiti.

»Imam kredit, dva otroka, položnic čez glavo in minimalno plačo. Samo naj mi kdo pametuje o varčevanju!«

Kot pravi Mitja Vezovišek, je to eden najpogostejših ugovorov, ko predava o finančni pismenosti. »Tega ni lahko slišati, vendar se mora človek vprašati, kako se je znašel v takšnem položaju. Ali je res storil vse, da bi se kar najbolje izobrazil, pokazal dodano vrednost pri svojem delu in posledično več zaslužil? Bi še enkrat vzel kredit, če bi stvari bolje premislil? In kakor se že kruto sliši – vem, da se otroci včasih zgodijo, vendar se dva, trije ali več zagotovo ne – tudi otroke je treba načrtovati.« A ko si že enkrat v negativni finančni spirali, ti takšna »pridiga« ne pomaga veliko. Kot pravi Ana Vezovišek, položaj tudi v takšnem primeru ni brezupen, je pa nekoliko bolj zahteven. »Dober finančni načrt in strokovna pomoč sta praviloma nujna.« Običajno se pokaže, da je vsaj nekaj manevrskega prostora mogoče najti z refinanciranjem posojil, boljšim pregledom nad izdatki in zelo discipliniranim ravnanjem v okviru razpoložljivih sredstev.

Dopust na kredit ni dopust

Če dopusta nismo načrtovali v okviru svojega varčevanja za kratkoročne cilje, se mu za kakšno leto raje odpovejmo. Svet se ne bo podrl. Najhuje je priti s počitnic in se soočiti s prvim obrokom za plačilo. Namesto sprostivte nam bodo počitnice prinesle samo več mesecev stresa in slabe volje. Najtežje je plačevati kosilo, ki smo ga že pojedli.